

ΥΠΑΤΙΑ Η ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Ἐάν οἱ νεώτεροι χρόνοι ἐπιδεικνύουσι γυναῖ-
κας λογίας, οὐχ ἥττον ἔχει καὶ ἡ ἀρχαιότης νὰ
ἐπιδείξῃ τὰς αὐτῆς σοφὰς γυναῖκας, αἵτινες ἢ
ὡς διδασκαλοὶ ἢ ὡς συγγραφεῖς καὶ τὸ φύλον
κτύπων ἐκλείψαν καὶ τὰς ἐπιστήμας προήγαγον.
Τῶν πλείστων ὅμως ἀρχαίων σοφῶν γυναικῶν
μόνον δυστυχῶς τὰ ὀνόματα γινώσκουμεν, ὀλίγων
δὲ τινων καὶ τοὺς τίτλους τῶν συγγραμμάτων
αὐτῶν ἡ ἱστορία παρέδωκεν ἡμῖν. Αὐταὶ αἱ συγ-
γραφαί, αἱ μέχρις ἡμῶν διασω-
θεῖσαι, εἰσὶν ἐλάχιστα. Αἱ σο-
φαὶ δὲ αὐταὶ γυναῖκες τῆς ἀρ-
χαιότητος πρὸς πάσας τὰς διευ-
θύνσεις τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας
στραφεῖσαι, ἀντιπροσωπεύουσι
πάσας τὰς ἀρχαίας φιλοσοφικὰς
σχολάς, τὴν τε τῶν Πυθαγο-
ρείων καὶ τὴν τῶν Μεγαρέων,
τὴν κυρηναϊκὴν καὶ τὴν ἐπικου-
ρείων, τὴν πλατωνικὴν καὶ τὴν
νεοπλατωνικὴν, καὶ αὐτὴν τὴν
κυνικὴν δὲν ἐλλείπουσι δὲ ἡμῖν
καὶ Ἰουδαῖαι καὶ χριστιαναὶ φι-
λόσοφοι. Τίς ἀγνοεῖ τὴν Πυθα-
γορείαν Θεανώ, τὴν τοῦ Σωκρά-
τους διδάσκαλον Διοτίμαν, τὴν
κυνικὴν Ἰππαρχίαν, τὰς μαθητριάς τοῦ Ἐπικού-
ρου Λεόντιον καὶ Δανάην τὴν αὐτῆς θυγατέρα,
καὶ πλείστας ἄλλας; Λυπηρὸν δ' εἰπεῖν ἡ ἱστο-
ρία τῆς φιλοσοφίας, ἥτις διέσωσεν ἡμῖν τὰ ὀνό-
ματα τῶν γυναικῶν αὐτῶν, παρέδωκε προσέτι
ὅτι πολλῶν ἐξ αὐτῶν τὸ ἦθος δὲν ἐτελειοποιεῖτο
σὺν τῇ ἀναπτύξει τοῦ πνεύματος· οἱ τινὲς μάλ-
ιστα αὐτῶν ἦσαν κεκηρυγμένοι πολέμιοι τῆς
κοσμιότητος, προβιβάσασαι μέχρις ἀπιστεῦτου
τὴν ἀναίδειαν. Εἶνε φαινόμενον τοῦτο ἄξιον τῆς
μελέτης τῶν ἠθικολόγων· διατί ἡ γυνὴ ἐνίστοε,
προσκτώσα τὴν τοῦ πνεύματος καλλονήν, ἀπόλ-
υσι τὴν ἐν τῇ φύσει αὐτῆς ἐγγενῆ, οὕτως εἰπεῖν,
αἰδῶ; Διατί, τηρουμένης παντοτε καὶ λαμβά-
νομένης ὑπ' ὅψιν τῆς ἀναλογίας, ἔχομεν ἐν τῇ
ἱστορίᾳ πλείους ἀνηθικούς λογίας γυναῖκας
ἢ ἀνηθικούς λογίους ἀνδρας;

Ἐάν ἔχομεν ὅμως ἀνηθικούς λογίας γυναῖκας,
ἔχομεν ἐπίσης καὶ γυναῖκας, ὧν ἡ πνευματικὴ
μόρφωσις ἐβάδισε παραλλήλως τῇ τοῦ ἥθους

τελειότητι, γυναῖκας αἵτινες πρέπει νὰ τιμῶν-
ται διὰ τὴν παιδείαν των καὶ νὰ θαυμάζωνται
διὰ τὴν σωφροσύνην των. Πάσας δὲ ταύτας τὰς
σοφὰς καὶ σώφρονας ἄμα γυναῖκας ὑπερέβη ἡ
Ἀλεξανδρινὴ φιλόσοφος Ὑπατία, ἥς τὸν βίον
προτιθέμεθα νὰ διαγράψωμεν. Ἡ γυνὴ αὕτη ἡ
οὐσα κάλλει ὠραία, εἴπερ τις ἄλλη γυνή, ὑπε-
ρηκόντισε συγχρόνως καὶ πάσας τὰς γυναῖκας
κατὰ τὴν σοφίαν· ἡ φύσις εἶχε δωρήσῃ αὐτῇ

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΤΑΝΛΕΪ

ἐκτάκτως ἔξοχον κάλλος σώμα-
τος καὶ ἔξοχον εὐφυΐαν καὶ πνευ-
ματικὰ χάρισματὰ. Ἐκ τῶν προ-
γενεστέρων αὐτῆς οὐδεμία ὑψώ-
θη εἰς τὸν βαθμόν, εἰς ὃν ἐκείνη
ἀνέβη, ἐκ δὲ τῶν μεταγενεστε-
ρων, μὴ ἐξαίρουμένων μὴδ' αὐ-
τῶν τῶν νεωτάτων, ἀμφιβάλ-
λομεν ἂν δύναται τις νὰ παρα-
βληθῇ πρὸς αὐτήν. Ζῶσα ἐδοξά-
ξασθη ὡς οὐδεμία ἄλλη γυνή,
πάντας δὲ τοὺς συγχρόνους αὐ-
τῆς ἀνδρας ὑπερέβη κατὰ τὴν
σοφίαν. Παραδόξως δὲ καὶ κατ'
ἀντίθεσιν καταπληκτικὴν ὅσον
ἐνδοξος ὑπῆρξεν ὁ βίος αὐτῆς,
τόσον οἰκτρὸν ἔσχε τὸ τέλος·

γυναῖκα φιλόσοφον οὐδεμίαν σχεδὸν ἔχουσι νὰ
ἐπιδείξωσιν οἱ αἰῶνες ὡς τὴν Ὑπατίαν· καὶ θα-
νατον δὲ φιλοσόφου, τόσον οἰκτρὸν καὶ ἀνάξιον,
παλιν ἡ ἱστορία οὐδένα ἀναφέρει.

Ἡ Ὑπατία ἐγεννήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ πα-
τρὸς Θεωνος. Ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτῆς λέ-
γεται, κατὰ πάσαν πιθανότητα, τὸ 355 μετὰ
Χριστόν· ἀκριβῶς ὅμως εἰπεῖν, τοῦτο εἶνε ἀπροσ-
διόριστον. Κατὰ τὸν Φιλοστόργιον, ἤκμαζεν
ἤδη, ὡς διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας, ἐπὶ τῶν
αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου Βαλεντος καὶ Βα-
λεντιανοῦ (379), μόλις δηλαδὴ εἰκοσιετρεα-
τῆς. Κατὰ δὲ τὸν Μαλαχὰν, ὅτε ἐθανατώθη ἦν
«παλαιὰ γυνή»· ἔκφρασις, ἥτις εἶνε λίαν ἀ-
προσδιόριστος, διότι παλαιὰ δύναται νὰ θεω-
ρηθῇ πᾶσα οὐχὶ νέα πλέον τὴν ἡλικίαν. Παρα-
δεχόμενοι τὸ ἀνωτέρω ἔτος 355 ὡς ἔτος τῆς
γεννήσεώς της, ὑπολογίζομεν ὅτι ἐφρονέθη ἄγουσα
τὸ ἐξηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς.
Ὁ πατὴρ τῆς Ὑπατίας Θεὼν ἦτο φιλόσοφος Αἰ-